

CÁC NHÂN TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN HỆ THỐNG CHỈ TIÊU PHÂN TÍCH TÀI CHÍNH CÁC CÔNG TY THAN - KHOÁNG SẢN NIÊM YẾT

Ths. Nguyễn Thị Quỳnh Trang*

Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết không những thể hiện tình trạng tài chính, sức mạnh và an ninh tài chính mà còn thể hiện hiệu quả kinh doanh của chính các công ty. Để xây dựng được hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết thì cần thiết phải quan tâm tới các nhân tố ảnh hưởng đến hệ thống chỉ tiêu phân tích của các công ty than - khoáng sản niêm yết. Phải kể đến đó là các nhân tố về hình thức pháp lý của công ty, sự phát triển của khoa học phân tích; quy định pháp luật; hệ thống chỉ tiêu trung bình ngành, quan điểm của nhà quản lý; đặc thù ngành nghề kinh doanh; chất lượng thông tin sử dụng; số lượng, trình độ của người tiến hành phân tích...

• Từ khóa: nhân tố, hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính, công ty than - khoáng sản niêm yết.

Financial ratio analysis is a powerful, effective and widely-used tool in financial analysis technique. It is not only used to evaluate a firm's financial performance, but also used to determine a firm's financial strength and weakness compared to other peers. Industry-specific factors are necessary to design a precise financial analysis for each firm in order to make accurate decisions. This paper aims to consider various specific factors when analyzing financial situation of coal and mineral listed firms. These factors include: entity's legal form, industry average financial ratios, business vision of managers, business specific conditions, information's quality, and the quality and quantity of analyzers...

• Keywords: industry-specific factors, financial ratio analysis, coal and mineral listed firms.

Ngày nhận bài: 3/11/2018

Ngày chuyển phân biện: 7/11/2018

Ngày nhận phân biện: 15/11/2018

Ngày chấp nhận đăng: 20/11/2018

Đặt vấn đề

Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính công ty than - khoáng sản niêm yết là tổng thể các chỉ tiêu tài chính mà thông qua đó có thể tiến hành phân tích, đánh giá cũng như dự đoán tình hình tài chính của các công ty một cách toàn diện, đầy đủ, chính xác, là cơ sở cho việc đưa ra quyết định của các chủ thể sử dụng. Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài

chính có ý nghĩa quan trọng với nhiều đối tượng sử dụng thông tin khác nhau, ảnh hưởng đến các quyết định đầu tư, quyết định quản trị, quyết định cấp tín dụng... Tuy nhiên, hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết chỉ thực sự phát huy tác dụng khi nó phản ánh được một cách toàn diện, đầy đủ và chi tiết tình hình tài chính của các công ty. Muốn vậy, hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính phải toàn diện, đầy đủ, có độ tin cậy cao, cán bộ phân tích phải có trình độ chuyên môn giỏi... Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của công ty than - khoáng sản niêm yết chịu ảnh hưởng của các nhân tố khách quan và các nhân tố chủ quan. Các nhân tố này không tác động độc lập mà có tác động qua lại, tương tác lẫn nhau, do đó cần xem xét đồng thời cả hai nhóm nhân tố này khi tiến hành xây dựng hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính cho công ty than - khoáng sản niêm yết.

Thứ nhất, về các nhân tố khách quan

- Về hình thức pháp lý công ty than - khoáng sản niêm yết

Hiện nay, các công ty than - khoáng sản niêm yết là công ty cổ phần cho nên ngoài các hình thức huy động vốn thông thường như các doanh nghiệp khác, công ty than - khoáng sản niêm yết có thể phát hành các loại chứng khoán (cổ phiếu, trái phiếu) ra công chúng để huy động vốn. Các cổ đông của công ty được tự do chuyển nhượng cổ phần cho người khác. Điều này làm cho người đầu tư có thể dễ dàng chuyển dịch vốn đầu tư của mình. Việc phân phối lợi nhuận sau thuế thuộc quyền quyết định của Đại

* Trường Đại học Công đoàn

hội đồng cổ đông công ty. Chính vì điều này nên hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết sẽ có những chỉ tiêu mà các doanh nghiệp khác không có như các chỉ tiêu về cổ phiếu,...

- Sự phát triển của khoa học phân tích tài chính

Khoa học phân tích tài chính phát triển ảnh hưởng lớn đến hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết. Khi có phần mềm phân tích sẽ giúp cho các nhà phân tích tiết kiệm được thời gian, công sức dành cho phân tích và tránh được những sai sót xảy ra trong quá trình phân tích so với thực hiện phân tích bằng hình thức thủ công. Đặc biệt, phân tích tài chính được coi là một nghề thì tính chuyên nghiệp trong phân tích càng cao. Người thực hiện phân tích tài chính độc lập với người lập báo cáo tài chính sẽ đảm bảo cho thông tin của phân tích tài chính thể hiện tính khách quan hơn. Và khi công nghệ tốt, trình độ chuyên nghiệp thì hệ thống chỉ tiêu phân tích sẽ chuyên sâu phản ánh đầy đủ bản chất của công ty than - khoáng sản niêm yết, chất lượng hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính cũng sẽ được nâng cao.

- Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính chịu sự ảnh hưởng bởi các văn bản pháp luật của Nhà nước, chuẩn mực kế toán, chế độ kế toán doanh nghiệp. Nhà nước có quy định pháp lý bắt buộc với các công ty than - khoáng sản niêm yết phải lập báo cáo phân tích tài chính theo hướng dẫn và yêu cầu phải nộp báo cáo phân tích cho các chủ thể quản lý cấp trên kiểm tra, giám sát thì phân tích tài chính sẽ trở thành công cụ không thể thiếu tại các công ty than - khoáng sản niêm yết. Và lúc đó hệ thống chỉ tiêu sẽ đảm bảo tính nhất quán, có thể so sánh được giữa các công ty than - khoáng sản niêm yết trong cùng lĩnh vực, ngành nghề.

Chuẩn mực kế toán, chế độ kế toán doanh nghiệp, những quy định về hạch toán, về lập báo cáo tài chính doanh nghiệp ảnh hưởng trực tiếp đến các chỉ tiêu trên BCTC. Do vậy, chuẩn mực kế toán, chế độ kế toán doanh nghiệp, những quy định về hạch toán, về lập báo cáo tác động đến chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết. Khi chuẩn mực kế toán, chế độ kế toán doanh nghiệp và các văn bản pháp luật liên quan có sự thay đổi thì cũng có tác động đến chỉ tiêu phân tích như: Cơ sở dữ liệu để tính toán chỉ tiêu phân tích, nội dung kinh tế và ý nghĩa của chỉ tiêu...

- Hệ thống các chỉ tiêu trung bình ngành

Hoạt động sản xuất kinh doanh của công ty than - khoáng sản niêm yết không thể tách rời với hoạt động chung của ngành than - khoáng sản. Do vậy, phân tích tài chính sẽ trở nên đầy đủ và có ý nghĩa hơn nếu có sự tồn tại của hệ thống chỉ tiêu trung bình ngành. Đây là cơ sở tham chiếu quan trọng khi tiến hành phân tích, tạo ra cái nhìn tổng quan, xác định được vị thế của công ty mình so với các công ty cùng hoạt động trong ngành và tránh được việc đánh giá một cách chủ quan. Người ta chỉ có thể nói các chỉ tiêu tài chính của một công ty than - khoáng sản niêm yết là cao hay thấp, tốt hay xấu khi đem so sánh với các tỷ lệ tương ứng của các công ty khác có đặc điểm và điều kiện sản xuất kinh doanh tương tự, mà đại diện ở đây là chỉ tiêu trung bình ngành. Thông qua đối chiếu với hệ thống chỉ tiêu trung bình ngành than - khoáng sản, nhà quản trị sẽ thấy được vị thế của công ty trong ngành than - khoáng sản. Từ đó, đánh giá được thực trạng tài chính công ty cũng như hiệu quả sản xuất kinh doanh của công ty mình.

Thứ hai, về các nhân tố chủ quan

- Quan điểm của các nhà quản trị trong các công ty than - khoáng sản niêm yết: Việc nhận thức của nhà quản trị về tầm quan trọng của phân tích tài chính trong việc đưa ra quyết định quản lý ảnh hưởng đến hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính. Nếu nhà quản trị nhận thức được đầy đủ tầm quan trọng của phân tích tài chính, thực sự coi phân tích là một công cụ quan trọng trong quản lý, có sự quan tâm thoả đáng đến phân tích tài chính thì phân tích tài chính sẽ trở thành công cụ quản lý quan trọng trong việc cung cấp các thông tin về tài chính để đưa ra các quyết định quản lý thông qua các chỉ tiêu phân tích tài chính. Mặt khác, khi nhà quản trị nhận thức được tầm quan trọng của phân tích tài chính thì số lượng chỉ tiêu phân tích sẽ đầy đủ hơn, nội dung các chỉ tiêu sẽ phản ánh đúng đặc điểm hoạt động của công ty hơn. Từ đó, hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính cũng sẽ đầy đủ, phục vụ cho việc ra quyết định tài chính, xây dựng định hướng và chiến lược phát triển của các công ty than - khoáng sản niêm yết.

- Nội dung phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết: Khi tiến hành phân tích tài chính có thể tiến hành phân tích nhiều nội dung, mỗi nội dung phân tích sẽ giúp nhà quản trị nhìn nhận và đánh giá tình hình tài chính công ty trên các

góc độ khác nhau. Và với mỗi nội dung phân tích sẽ sử dụng các chỉ tiêu phân tích tài chính tương ứng. Cho nên hệ thống chỉ tiêu phân tích càng đầy đủ thì từng nội dung phản ánh tình hình tài chính công ty than - khoáng sản càng được thể hiện rõ nét, quyết định tài chính đưa ra càng chính xác.

- **Chất lượng thông tin sử dụng:** Đây là yếu tố quan trọng hàng đầu quyết định chất lượng hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính, bởi một khi thông tin sử dụng không chính xác, không phù hợp thì kết quả mà phân tích tài chính đem lại chỉ là hình thức, không có ý nghĩa gì. Vì vậy, có thể nói thông tin sử dụng trong phân tích tài chính là nền tảng của các chỉ tiêu phân tích tài chính. Nếu hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính được thu thập từ những tài liệu đầy đủ, chính xác sẽ phản ánh được tình hình tài chính doanh nghiệp trong quá khứ, hiện tại và dự đoán xu hướng phát triển trong tương lai.

- **Số lượng, trình độ người thực hiện phân tích:** Trong phân tích tài chính, người thực hiện phân tích có ảnh hưởng lớn đến thời gian, chất lượng của phân tích. Số lượng người thực hiện phân tích ảnh hưởng đến thời gian thực hiện phân tích, từ đó ảnh hưởng đến tính kịp thời của kết quả phân tích. Trình độ của người thực hiện phân tích ảnh hưởng đến tính khoa học, hiệu quả của phân tích. Người thực hiện phân tích có trình độ chuyên môn về tài chính, về phân tích và các lĩnh vực hoạt động của công ty than - khoáng sản niêm yết, am hiểu về luật pháp, có phẩm chất đạo đức tốt... sẽ xây dựng và tính toán các chỉ tiêu phân tích tài chính phù hợp cho công ty, cũng như sẽ đưa ra được thông tin từ số liệu của các chỉ tiêu một cách xác đáng nhất giúp nhà quản trị cũng như đối tượng liên quan có quyết định tốt hơn. Số lượng người phân tích càng nhiều, trình độ càng cao thì chất lượng của hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính càng chuyên nghiệp và chính xác.

- **Đặc điểm ngành nghề kinh doanh cũng ảnh hưởng đến hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết.** Lĩnh vực kinh doanh chính của các công ty than - khoáng sản niêm yết là khai thác than - khoáng sản. Mà phần lớn các mỏ nằm ở các tỉnh Bắc Bộ và Duyên hải Trung Bộ, có địa hình biến đổi phức tạp, bị chia cắt mạnh, đất đá bao quanh khoáng sản có ích. Quá trình khai thác dù bằng phương pháp nào đi nữa đòi hỏi phải bóc dỡ, vận chuyển đất đá, sàng lọc,... và để làm được điều này cần thiết phải đầu tư thiết bị, công nghệ hiện đại. Chính vì vậy, nhu cầu về vốn cho công tác khảo sát, thăm dò, khai thác và chế

biến là rất lớn. Song, khoảng thời gian nghiên cứu mỏ từ tìm kiếm, đánh giá tới khai thác rất dài và cần có một nguồn đầu tư lớn cho giai đoạn “phôi thai” này mà thời gian hoàn vốn lại diễn ra chậm. Hơn nữa, khi tiến hành khai thác than - khoáng sản ảnh hưởng sâu nặng đến môi trường, ảnh hưởng đến môi trường sống của người dân tại các địa phương có chứa mỏ than - khoáng sản. Vì vậy, vấn đề về môi trường đang được xã hội cũng như các công ty niêm yết thuộc tập đoàn TKV hết sức quan tâm. Bên cạnh đó, sản phẩm của các công ty than - khoáng sản niêm yết là sản phẩm khai thác lại mang tính mùa vụ, chủ yếu là tập trung khai thác vào mùa khô để phục vụ cho sản xuất vào mùa mưa, nên chi phí bảo quản, cất trữ, hao hụt cũng phát sinh khá nhiều. Chính vì nhân tố này làm cho hệ thống chỉ tiêu phân tích tại các công ty than - khoáng sản niêm yết có những nét đặc thù mà các công ty niêm yết khác không có như chi phí hoàn nguyên môi trường, chi phí xử lý thải sau khai thác, các hoạt động có ích tại địa phương. Đồng thời đặc thù ngành Than sẽ ảnh hưởng đến nội dung của các chỉ tiêu như huy động vốn, đầu tư vốn, các chỉ tiêu phản ánh hiệu suất sử dụng vốn cũng như khả năng sinh lời từ vốn...

Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính có ý nghĩa rất quan trọng đối với các đối tượng quan tâm. Hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính của công ty than - khoáng sản niêm yết chịu ảnh hưởng của nhiều nhân tố. Các nhân tố này có tác động tương hỗ lẫn nhau. Chính vì vậy, cần xem xét đồng thời tất cả các nhân tố khi tiến hành xây dựng hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính cho công ty than - khoáng sản niêm yết.

Tài liệu tham khảo:

Nguyễn Thị Lan Anh (2017), Hoàn thiện hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính trong các doanh nghiệp xây dựng cầu đường VN, Luận án tiến sỹ kinh tế, Học viện Tài chính, Hà Nội.
Ngô Thế Chi, Nguyễn Trọng Cơ (2015), Giáo trình phân tích tài chính doanh nghiệp, NXB Tài chính.
Nguyễn Ngọc Quang (2002), Hoàn thiện hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính trong các doanh nghiệp xây dựng của Việt Nam, Luận án tiến sỹ kinh tế, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân.
Đàm Thanh Tú (2016), Hoàn thiện hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính công ty kinh doanh bất động sản, Luận án tiến sỹ kinh tế, Học viện Tài chính, Hà Nội.
Mai Khánh Vân (2016), Hoàn thiện hệ thống chỉ tiêu phân tích tài chính cho các công ty xây dựng, Luận án tiến sỹ kinh tế, Học viện Tài chính, Hà Nội.
Josette Peyard (1991), Phân tích tài chính doanh nghiệp, NXB Vuibert, Pháp.
Steven Bragg (2013), Financial Analysis: A Business Decision Guide.